

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**УДК 338.48 : 621 : 339.9****Шепель Н. Г.**, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське

ORCIDID: 0000-0001-6739-9958

e-mail: natali_greg@ukr.net

Shepel Nataliia, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Management of Organization and Administration Department,

Dniprovsky State Technical University, Kamianske

ORCIDID: 0000-0001-6739-9958

e-mail: natali_greg@ukr.net

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ****PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF
DNIPROPETROVSK REGION**

Статтю присвячено проблемі ефективного здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах економічної нестабільності та фінансової кризи. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності регіонів України забезпечить підвищення загального рівня економічного розвитку України в цілому. У процесі дослідження розглянуто сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності України та Дніпропетровської області, використовуючи наявні підходи до його оцінки. Виявлено тенденції в сфері зовнішньоекономічної діяльності України в цілому та Дніпропетровської області зокрема. У результаті проведеного дослідження сформульовано рекомендації щодо стабілізації ведення зовнішньоекономічної діяльності, шляхом визначення напрямку розвитку її потенційних можливостей, які сприятимуть поліпшенню інвестиційного клімату в регіоні і забезпечать можливість створення додаткових робочих місць, збільшення надходження до бюджетів регіону та країни.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, управління, експорт, імпорт, конкурентоздатність, регіон, потенціал.

The article is dedicated to the problem of effective implementation of foreign economic activity of Ukraine and its regions in the conditions of economic instability and financial crisis. The development of foreign economic activity of regions of Ukraine will provide the increase of general level of economic development of Ukraine on the whole. In the course of the research the current state of foreign economic activity of Ukraine and Dnipropetrovsk region is considered, using available approaches to its estimation. The tendencies of development of foreign economic activity of Ukraine and Dnipropetrovsk region are revealed. It is stated that the structure of the export basket consists of a small number of goods with relatively low added value, and that the available resources, in particular, the potential of highly qualified personnel, are not fully used. The realization of export potential is primarily consists in importance to substantially adjust foreign trade policies to create favorable conditions that stimulate trade and innovation to diversify exports. The strategic goal of state support for exports is to strengthen Ukraine's position in the world markets for high-tech products, diversify supplies and ensure the competitiveness of domestic products in foreign markets through the effective use of economic, legal and political leverage.

It is emphasized that metal products and mineral products are the pillars of export of Dnipropetrovsk region. Mechanical engineering of the region is developing slowly, despite the availability of scientific, technical and human resources.

As a result, the strategic direction of the export potential of Dnipropetrovsk region was defined – it builds on competitiveness of key export-oriented industries: metallurgy, chemical and mechanical engineering.

Implementation of the proposed district recommendations and on adjustment of foreign policy field based implementations and export potential of the region, improvement of favourable investment climate in the region and have not only economic but also social effect, will provide an opportunity to create additional workplaces and increase a receipt to the budgets of region and country.

Keywords: *foreign economic activity, management, export, import, competitiveness, region, potential.*

Постановка проблеми Здійснення ринкової трансформації національної економіки передбачає розв'язання важливих господарських завдань. Серед останніх суттєве місце посідає розвиток зовнішньоекономічного сектора нашої країни. Його оптимізація та ефективне функціонування є одним із головних напрямів стабілізації економіки України. Досягнення цієї мети можливе, зокрема, при використанні сучасних методів управління зовнішньоекономічною діяльністю як на рівні окремих господарських одиниць так і регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями зовнішньоекономічної діяльності та її розвитку присвячені праці В. Г. Андрійчук, І. В. Бураковського, В. А. Вергун, А. С. Гальчинського, В. М. Геєць, О. П. Гребельник, І. І. Дахно, М. В. Жука, Ю. Г. Козака, М. І. Дідківського, М.Я. Нагірної, Василенко В. М. та інших. Питання діагностики зовнішнього середовища організації досліджували А. П. Міщенко, В. Д. Немцов, Л. Є. Довгань.

Однак, у більшості праць науковців питання зовнішньої торгівлі вивчаються на рівні підприємств або держави в цілому, значно менше уваги приділяється регіонам. Тому, зовнішньоекономічна діяльність областей (регіонів) потребує детального дослідження, зокрема, і Дніпропетровської області – регіону, на який припадає 13 % загальнонаціонального товарообігу та 17 % експорту країни.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження стану зовнішньоекономічної діяльності України та Дніпропетровської області зокрема, розробка рекомендацій щодо забезпечення її розвитку.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку світової та вітчизняної економіки характеризується виникненням фінансово-економічної кризи, яка, в першу чергу, впливає на ті вітчизняні підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. В умовах значного коливання курсу долара, складного фінансового становища процес проникнення вітчизняними товаровиробниками на зарубіжні ринки супроводжується значними труднощами і проблемами, що часто призводять до виникнення збитків або до недоотримання запланованих прибутків від зовнішньоекономічної діяльності. Така ситуація актуалізує розробку дієвих заходів з оптимізації організаційних аспектів управління ЗЕД в умовах світової фінансово-економічної кризи.

Основними моделями ЗЕД є зовнішньоторговельна та виробничо-інвестиційна. Існування таких двох моделей базується на поділі зовнішньоекономічних зв'язків за структурною ознакою, яка визначає їх груповий склад щодо відтворювання сфери економічних інтересів та основної мети ЗЕД.

Зовнішньоторговельна модель включає комплекс експортних та імпорتنих операцій, які пов'язані з торгівлею товарами, послугами, продукцією інтелектуальної праці.

Експортні операції – це діяльність, яка пов'язана з продажем і вивезенням за кордон товарів для передачі їх у власність іноземного контрагента.

Імпорتنі операції – це діяльність, що пов'язана із закупівлею і ввезенням іноземних товарів для наступної реалізації їх на внутрішньому ринку своєї країни.

Таким чином, експортно-імпортні операції вважаються здійсненими, якщо товар пропущено через державний кордон країни контрагента, для чого необхідне виконання визначених митних формальностей і процедур.

Правовою формою проведення зовнішніх торговельних операцій є міжнародна торгова угода, під якою розуміється договір між двома чи декількома контрагентами, що знаходяться в різних країнах, щодо постачання визначеної кількості та якості товарних одиниць, надання послуг, обміну науково-технічними знаннями, оренди.

Виробничо-інвестиційна модель ЗЕД включає комплекс операцій, пов'язаних із міжнародним лізингом, міжнародною виробничою кооперацією, діяльністю спільних підприємств.

Складнощі національної економіки України вимагають від суб'єктів підприємницької діяльності пошуку нових ринків збуту для своєї продукції, що за умов досить жорсткої конкуренції є складним завданням. Вимогливість потенційних покупців призводить до того, що підприємець просто змушений робити все можливе, щоб його товар відповідав найкращим аналогам. Рівень якості запропонованих товарів та послуг зобов'язаний піддаватися своєчасній модернізації, що, в свою чергу, призводить до того, що в Україні стає дедалі більше сучасних підприємств [1, с.169].

ЗЕД на вітчизняних підприємствах сьогодні є досить низькою, що зумовлено відсутністю чіткої зовнішньоторгової політики держави та неефективною організацією ЗЕД на самих підприємствах: слабкими каналами збуту, недостатнім досвідом роботи на зовнішньому ринку, прагнення до швидкої віддачі шляхом продажу продукції, яка не потребує особливих зусиль з її просування. Останнім часом ці недоліки є досить відчутними, що пояснюється новими ринковими вимогами фахової спеціалізації та досвіду управління зовнішньоекономічною діяльністю у сучасних умовах [2].

На сьогоднішній день найбільш поширеною формою зовнішньоекономічної діяльності підприємств нашої країни є зовнішньоторговельні операції пов'язані з експортом та імпортом товарів. На такі операції припадає майже 80% усіх здійснюваних у зовнішньоекономічній діяльності операцій. Підприємства повинні орієнтуватись у своїй зовнішньоекономічній діяльності на збільшення питомої ваги в експорті готових виробів, скорочення поставок сировини, палива, екологічно несприятливих продуктів. Під час реалізації можливостей експорту постає чимало проблем.

З 2010 року по 2017 рік динаміка експортно-імпортної діяльності України мала нестабільний характер. Упродовж 2010-2013 рр. спостерігалася тенденція домінування імпорту над експортом, що призводило до негативного сальдо зовнішньоторговельного обігу (табл. 1).

Таблиця 1. Експортно-імпортна діяльність України

Показники	Значення за роками							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт товарів і послуг, млрд. дол. США	63,3	82,6	82,9	77,6	65,4	47,9	46,2	43,3
Імпорт товарів і послуг, млрд. дол. США	66,2	88,8	91,4	84,5	60,8	43,0	44,6	49,6
Темпи зростання, % до попереднього року:								
– експорт товарів та послуг	127,1	130,5	100,4	93,6	84,3	73,2	96,5	93,7
– імпорт товарів та послуг	130,8	134,1	102,9	92,5	72	70,7	103,7	111,2
Коефіцієнт покриття імпорту товарів експортом, %	95,6	93	90,7	91,8	107,6	111,4	103,6	87,3

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [3]

З 2014 року по 2016 рік., експорт товарів та послуг мав тенденцію до збільшення над імпортом, що привело до зростання зовнішньоторговельного обігу на 7,6%, 11,4% та 3,6% відповідно. Однак за період із 2015 по 2017 рр. спостерігається тенденція до зменшення надходжень до бюджету від експортно-імпортової діяльності України порівняно з 2012 роком. А у 2017 році експорт товарів становив 43,3 млрд. дол. США, імпорт – 49,6 млрд. дол. США. Негативне сальдо зменшилось і становило 6,3 млрд. дол. США. Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 223 країн світу [3].

Також, у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію з ЄС, зазнала змін і географічна структура зовнішньої торгівлі України. Так, у 2012 р. найбільші експортні потоки з України були до країн СНД (37%), а в 2017 р. лідером стають країни Європи, частка яких склала 41%, тобто збільшилась на 15%, країни ж СНД - 16% [3]. Країни Азії, попри зменшення грошового обсягу, зберегли своє друге місце. У 2017 р. частка експорту до них зросла на 7%. До решти регіонів обсяги експорту також помітно впали, але їх рейтинг не змінився.

В імпорті товарів в Україну у період 2012-2017 рр., як і в експорті, помітними є зміни позицій країн Європи та СНД. Так у 2012 р. Україна імпортувала найбільше товарів з країн СНД (41%), а у 2017 р. їхня частка зменшилась (до 23%). Частка імпорту товарів з країн Європи у 2012 р. становила 33%, а у 2017 р. - 46% [3]. Частка імпорту з країн Азії зросла на 1%. В цілому, грошові обсяги за всіма іншими регіонами зменшились, при збереженні їхнього рейтингу.

Товарна структура торгівлі, внаслідок підписання Угоди про асоціацію з ЄС, також зазнала значних змін. За більшістю позицій грошові обсяги знизились. Зростання ж відбулося за такими категоріями товарів, як продукти рослинного походження (на 1,8 млн. дол. США), жири та олії тваринного або рослинного походження (на 394,2 млн. дол. США), деревина та вироби з неї (на 145,3 млн. дол. США), живі тварини, продукти тваринного походження (на 147,5 млн. дол. США), різні промислові товари (на 112,1 млн. дол. США). Лідером же в експорті залишились недорогочінні метали та вироби з них з часткою у 28% у 2012 р. та 23% у 2017 р. Продукти рослинного походження, частка яких зросла з 13% до 21%, посідають друге місце в експорті і також залишилось незмінним. У 2017 р. зазнали змін обсяги експорту жирів, які перевищили обсяги експорту мінеральних продуктів, та склали 11% в українському експорті, мінеральні продукти мають лише 9%. Найбільшого падіння зазнав експорт транспортних засобів (з 9% у 2012 р. до 1% у 2017 р.) [3]. Тобто Україна все ще традиційно постачає сировинні продукти та напівфабрикати.

Товарна структура імпорту України у 2012 та 2017 рр. має тенденцію до спаду в обсягах імпорту по кожній з наведених категорій товарів. Найбільшу питому вагу імпорту України як у 2012 р., так і в 2017 р. займали мінеральні продукти (природний газ та вугілля), хоча їхній імпорт зазнав також найбільшого зменшення (на 15 037,6 млн. дол. США). Імпорт машини, обладнання та механізми, хоч і знизився на 3 276,1 млн. дол. США залишились на другому місці. Продукція хімічної промисловості, імпорт якої також зменшився (на 2040,5 млн. дол. США), завершує трійку лідерів. Тобто, Україна імпортує переважно енергоресурси та готову продукцію з високим ступенем обробки.

Основними причинами зниження експорту та імпорту упродовж аналізованого періоду були: зменшення світових цін на товари із низькою доданою вартістю, тобто сировину та матеріали (основні експортні позиції в Україні); антидемпінгові заходи Європейського Союзу (щодо сталевих канатів і тросів, круглих зварних труб та інших позицій українського експорту); девальвація національної валюти, що призвела до зростання цін на імпортні товари; звуження внутрішнього споживчого попиту на імпортні товари із боку населення унаслідок зниження купівельної спроможності через високу інфляцію.

Перед вітчизняними підприємствами постають значні труднощі при освоєнні закордонних ринків. Вони зумовлені такими чинниками як недосконалість форм фінансових розрахунків, нерозвиненою транспортною та ринковою інфраструктурою договірно-правовою базою, практикою регулювання митних процедур і оподаткування [4, с.127].

Одним з гальмуючих факторів розвитку зовнішньоекономічних відносин в нашій країні є високий рівень бюрократії. Більш високий рівень державного регулювання у порівнянні з

іншими країнами, що несе за собою проблеми в узгодженні різних питань у міністерствах, відомствах, місцевих адміністраціях та передбачає чималі витрати часу і зусиль суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Ще однією вагомою перешкодою є недостатньо розвинута система міжнародних банківських розрахунків. Це є гальмівною ланкою різних валютних потоків українських учасників світового ринку та сприяє підвищенню рівня кредитних і валютних ризиків та ін. [2].

Важливим чинником, що впливає на ЗЕД підприємства є його імідж як міжнародного партнера на світовому ринку. Це зумовлено тим, що керівники, які відповідають за зовнішньоекономічні зв'язки компанії проводять міжнародні операції, які не відповідають світовим стандартам. Тут варто наголосити на ключову роль тіньового прибутку та капіталу.

До значної кількості перепон та проблем вітчизняних підприємств в ході функціонування ЗЕД, можна додати таку як низькокваліфікований персонал, який безпосередньо і відповідає за управління зовнішньоекономічною діяльністю. Причиною є рівень освіти, який не відповідає міжнародним стандартам [4, с.155].

Основною проблемою українських товаровиробників залишається недостатня відповідність українських товарів європейським стандартам, низька якість продукції, що не відповідає сучасним вимогам і робить вітчизняні вироби не конкурентоздатними на зовнішніх ринках, а також потреба в інноваціях, які б дали змогу зробити український товарний експорт більш якісним та різноманітним.

Угода про асоціацію з ЄС вимагає від України прийняти низку європейських стандартів, що включає, крім 5 тисяч гармонізованих стандартів, близько 24 тисяч європейських стандартів (тобто стандартів, розроблених CEN, CELELEC або ETSI). Звісно ж, це буде не просто для України. Україна також повинна скасувати всі невідповідні національні стандарти, такі як стандарти ГОСТ, розроблені до 1992 р. Україна повинна гарантувати, щоб її відповідні органи брали участь у роботі європейських і міжнародних організацій зі стандартизації та оцінки відповідності, включаючи акредитацію.

Виробництво якісної продукції є необхідною умовою виходу вітчизняного виробника на зарубіжний ринок. Важливим моментом є, звичайно ж, врахування потреб споживачів. Адже навіть найякісніша продукція не буде мати попиту, якщо вона є незатребуваною. Проблеми якості можна уникнути за допомогою акумулювання вільних коштів підприємства та залучення інвестицій в інноваційні розробки пріоритетних галузей [5].

Важливою позицією у міжнародній торгівлі є механізм цін. Він й надалі залишається діючим елементом послаблення чи управління експортних позицій. Вважають, що експортна ціна не є головним показником і що приділяти увагу потрібно таким факторам, як підвищення технічного рівня виробу, вдосконалення його надійності та якості, зручності в експлуатації, терміни поставок та платежів. Але нецінові фактори відіграють далеко не однакову роль. Вони можуть по-різному впливати на зовнішньоекономічну діяльність підприємства залежно від ринку та товару [6].

Дніпропетровщина є одним з найпотужніших промислових регіонів України і має значний потенціал економічного розвитку. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії та концентрації великих підприємств. Основна галузь переробної промисловості регіону – металургія та оброблення металу, яка забезпечує 33% від загального обсягу реалізованої промислової продукції області. Металургійні підприємства виробляють високоякісну та конкурентоспроможну продукцію, що переважно експортується. На металургійних підприємствах зайнято 104,7 тис. осіб. Обсяги реалізованої продукції – 38,1% від загального обсягу по області. Хімічна та нафтохімічна промисловість – це 47 підприємств, обсяг реалізованої продукції – 5,2% обсягу промислового виробництва в області. Чисельність працюючих – 10,5 тис. осіб [8]. У машинобудуванні, монтажі та ремонті машин й устаткування нараховується 155 підприємств основної діяльності, де працює 51,1 тис. осіб. Обсяг реалізованої продукції машинобудівного комплексу становить 7,7 % обсягу промислової продукції області.

Динаміка світової економіки є важливою для економічних перспектив Дніпропетровщини. З 2012 року темпи зростання економіки України та області уповільнилися

внаслідок зменшення зовнішнього попиту, особливо в Європі, що негативно вплинуло на переробну промисловість; спаду в секторі будівництва після завершення робіт, пов'язаних з проведенням Євро-2012, та відносно жорсткої монетарної політики, спрямованої на підтримку валютного курсу, яка обмежила зростання кредитування. Унаслідок впливу цих негативних чинників у економіці України розпочалася м'яка рецесія на початку другого півріччя 2012 року. Політична криза 2013 – 2014 років надалі поглибила негативні тенденції в економіці.

З 2014р. по 2016 р. відбулося різке падіння товарообігу Дніпропетровської області до мінімального значення (табл.2)[8]. У 2017 р. за рахунок збільшення експорту й особливо імпорту обсяг товарообігу зріс на 23,5%. Значення зовнішньоторговельної квоти (>100%), що є індикатором інтенсивності міжнародних торговельних зв'язків, вказують на значний рівень відкритості економіки області. З одного боку, це є свідченням активної взаємодії зі світовим ринком на засадах міжнародного поділу праці, з іншого боку – високий рівень відкритості економіки області свідчить про її значну залежність від екзогенних чинників, пов'язаних із коливаннями на зовнішніх ринках. Так у 2017р. зовнішньоторговельні товарні операції Дніпропетровської області проводилися з партнерами зі 158 країн світу.

Таблиця 2. Експортно-імпортна діяльність Дніпропетровської області

Показники	Значення за роками							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт товарів і послуг, млн. дол. США	8368	10758	10518	10338	9141	6682	6032	7183
Імпорт товарів і послуг, млн. дол. США	6276	7188	6969	5861	5005	3674	3793	4887
Темпи зростання, % до попереднього року:								
– експорт товарів та послуг	150,3	128,6	97,8	98,3	88,4	73,1	90,3	119,1
– імпорт товарів та послуг	141,5	114,5	97,0	84,1	85,4	73,4	103,2	128,8

Джерело: складено за даними головного управління статистики у Дніпропетровській області [8]

В обсязі експортно-імпортних операцій області лівова частка належить торгівлі товарами. Так, частка товарів у загальному експорті перевищує 98%, а в імпорті становить близько 95%. У структурі експорту послуг у 2017 р. в області переважають транспортні послуги (понад 31%) та послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (близько 30%), а у структурі імпорту – ділові послуги (понад 30%), а також роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності (понад 28%). Зовнішня торгівля послугами у 2017 р. мала від'ємне значення сальдо. Значною мірою це зумовлено динамікою зростання імпорту роялті та інші послуг, пов'язаних із використанням інтелектуальної власності (близько 500%) та ділових послуг (117,4%).

Протягом 2010–2017 рр. лідери експорту області практично не змінювалися: поза конкуренцією всі роки є металопродукція та мінеральні продукти.

Зміна геополітичного вектору розвитку України впливає і на географічну структуру зовнішньої торгівлі області. Якщо у 2013 р. обсяг експорту в країни СНД був у понад два рази більшим, ніж у країни ЄС, то у 2017 р. картина змінилася на протилежну. Відбувається спад експорту товарів в країни Азії та Африки. Незначною залишається і частка країн Америки. Лівова частка експорту послуг області постійно зростає і належить країнам ЄС (до 43%). До 23% складає обсяги експорту послуг в країни Америки та СНД. Необхідно нарощувати експорт послуг в країни Азії та Африки. Імпорт товарів із країн Азії майже у два рази перевищує обсяги імпорту товарів із країн Америки та Африки. Водночас частка імпорту товарів з країн Азії в два рази менша від частки імпорту з країн СНД та ЄС. Постійно зростає імпорт послуг з країн

Америци (від 51% до 75%), тоді як з країн інших регіонів світу імпорту послуг не перевищує 10% [8].

У 2017р. експорт товарів області становив 7052,9 млн дол. США, імпорту – 4631,7 млн дол. [8]. Порівняно з 2016 р. експорт збільшився на 20,3%, імпорту – на 32,7%. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 2421,2 млн дол. Коефіцієнт покриття експортом імпорту дорівнював 1,5. У 2017 р. експорт послуг області становив 130,1 млн дол. США, імпорту – 255,6 млн дол. Порівняно з 2016 р. експорт скоротився на 25,9%, імпорту – на 18,8%. Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі послугами становило 125,5 млн дол. Коефіцієнт покриття експортом імпорту дорівнював 0,5. Суттєві коливання у вартісних показниках імпорту та особливо експорту товарів і послуг свідчать про негативні тенденції зовнішньоекономічної діяльності.

Металургійне виробництво області, виробництво готових металевих виробів, окрім машин або обладнання в промисловості України займає частку вище середнього рівня і традиційно є профілюючою галуззю регіону. Однак за період 2010–2016 років зростання у цій галузі сповільнюється, що частково пояснюється необхідністю пошуку нових ринків збуту товарів унаслідок розриву налагоджених зовнішньоекономічних зв'язків, частково – зниженням конкурентоспроможності продукції та відсутністю доступних кредитних ресурсів. З огляду на пріоритет інноваційного шляху розвитку Дніпропетровської області, цей напрям може стати перспективним тільки за умови модернізації окремих підприємств і випуску нових, конкурентоспроможних на світовому ринку видів продукції.

Приладобудування та виробництво сучасної техніки області також розвиваються повільно, незважаючи на наявність потенціалу для розвитку. Майже відсутня практика співпраці з компаніями – міжнародними лідерами в галузі машинобудування та приладобудування, хоча наявні майже всі потрібні складові: ресурсний, інтелектуальний, логістичний потенціал, достатня ємність ринку.

Машинобудування є стратегічно важливим з огляду на високу додану вартість продукції. Потрібно враховувати наявність ресурсного потенціалу та наявний науково-технічний і кадровий потенціал у цій сфері. Активація цієї точки зростання також необхідна для просування регіону на світовому рівні, підвищення конкурентоспроможності продукції, що передбачає подальше залучення іноземних інвестицій та висококваліфікованих кадрів і, як наслідок, підвищення науково-технічного потенціалу регіону. Розвиток цього напрямку може мати не тільки економічний, а й соціальний ефект.

Висновки. На підставі вищевказаного можна стверджувати, що до ключових проблем, які перешкоджають розвитку зовнішньоекономічної діяльності України та Дніпропетровської області належать: підвищення конкурентоспроможності ключових експортоорієнтованих галузей: металургії, хімічної, харчової промисловості та машинобудування; диверсифікація економіки малих монопрофільних міст через розвиток переробної промисловості на місцевій сировині; підвищення інноваційності виробництв через розвиток наукового потенціалу області, комерціалізацію наукового процесу та продуктів, створення промислових та наукових парків на умовах державної підтримки; розвиток підприємств на основі новітніх технологій переробки промислових відходів та утворення дешевої сировини для хімічної, будівельної промисловості, у тому числі, для розвитку інфраструктури регіону.

Перспективи розвитку експортної діяльності Дніпропетровщини формують експортні потенціали машинобудівної та металургійної галузей, але реалізація зовнішньоекономічного потенціалу регіону залежить, серед іншого, від проактивної позиції бізнесу області, а також ефективності та послідовності зусиль місцевої влади, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку підприємницької діяльності в цілому та зовнішньоекономічної зокрема. Стратегічним напрямом розвитку регіональної політики сьогодні повинна стати реалізація нової, активної ролі регіону як суб'єкта сталого розвитку й усвідомлене використання регіональними управліннями, експертами і громадськими активістами принципів сталого розвитку.

Список використаної літератури

1. Дідківський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 462 с.
2. Кропива Т. О. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: проблеми та перспективи розвитку. URL : <http://conftiapv.at.ua/publ....1-0-765>(дата звернення: 29.09.2019).
3. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 29.09.2019).
4. Тюріна Н. М., Карвацка Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр учб. літер., 2013. 243 с.
5. Гриненко А. В. Проблеми підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. URL : www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/.../66128.doc.htm (дата звернення: 30.09.2019).
6. Чупріна М. О. Місце зовнішньоекономічної діяльності підприємств в контексті забезпечення їх сталого розвитку. URL : <https://www.google.ru/url?sa=....6,d.bGE> (дата звернення: 01.10.2019).
7. Бабій І. В. Вплив факторів на забезпечення зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств. Економіка і суспільство: електронне наукове фахове видання. 2016. Вип. 3. С. 114–118. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-3> (дата звернення: 02.10.2019).
8. Головне управління статистики у Дніпропетровській області. URL: http://dneprstat.gov.ua/public/2018/public_02.htm (дата звернення: 02.10.2019).

References

1. Didkivskyj M. I. (2012). *Zovnishn'oeconomichna dijalnist' pidpryemstva: navch. posib.* [Foreign economic activity of enterprise]. Kyjiv : Znannya. (in Ukrainian)
2. Kropyva T. O. *Zovnishn'oeconomichna dijalnist' v Ukrajinі: problemy ta perspektyvy rozvytku.* [Foreign economic activity in Ukraine: problems and prospects of development]. URL : <http://conftiapv.at.ua/publ....1-0-765> (accessed 29.09.2019)
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinі. [Government service of statistics of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (accessed 29.09.2019)
4. Tjurina N. M., Karvacka N. S. (2013). *Zovnishn'oeconomichna dijalnist' pidpryemstv: navch. posib. dlja stud. vyshh. navch. zakl.* [Foreign economic activity of enterprise]. Kyjiv: Centr uchb. liter. (in Ukrainian)
5. Ghrynenko A. *Problemy pidvyshhennja efektyvnosti zovnishn'oeconomichnoji dijalnosti pidpryemstv Ukrajinі.* [Problems of increase of efficiency of foreign economic activity of enterprises of Ukraine]. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66128.doc.htm (accessed 30.09.2019)
6. Chuprina M. O. *Misce zovnishnjoeconomichnoji dijalnosti pidpryemstv v konteksti zabezpechennja jikh stalogo rozvytku.* [Place of foreign economic activity of enterprises in the context of providing of them steady development]. URL: <https://www.google.ru/url?sa=....6,d.bGE> (accessed 01.10.2019)
7. Babij I. V. (2016). *Vplyv faktoriv na zabezpechennja zovnishn'oeconomichnoji dijalnosti promyslovykh pidpryemstv.* [Influence of factors is on providing outwardly-of economic activity of industrial enterprises]. *Ekonomika i suspiljstvo: elektronne naukove fakhove vydannja*, vol. 3, pp. 114–118. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-3>(accessed 02.10.2019)
8. *Holovne upravlinnja statystyky u Dnipropetrovskij oblasti.* [Main administration of statistics is in the Dnepropetrovsk area]. URL: http://dneprstat.gov.ua/public/2018/public_02.htm (accessed 02.10.2019)